

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

Rīgā 2025.gada 17.decembrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Zane Pētersone, senatori Kaspars Balodis un Gvido Ungurs

izskatīja rakstveida procesā civillietu AS „Latvijas valsts meži” prasībā pret SIA „Amils” par zaudējumu atlīdzības piedziņu sakarā ar SIA „Amils” kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2024.gada 5.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] AS „Latvijas valsts meži” 2022.gada 16.septembrī cēla tiesā prasību pret SIA „Amils”, lūdzot:

1) piedzīt no SIA „Amils” AS „Latvijas valsts meži” labā prezumētos zaudējumus, kas radušies no neatļautas darbības jeb konkurences tiesību pārkāpuma – karteļa (horizontālas aizliegtas vienošanās) – 30 989,52eurojeb 10 procentus no summas, kuru atbilstoši 2014.gada 8.jūlija uzņēmuma līgumam AS „Latvijas valsts meži” ir samaksājusi SIA „Amils” par mežizstrādes pakalpojumu sniegšanu;

2) piedzīt no SIA „Amils” AS „Latvijas valsts meži” labā tiesas izdevumus.

Prasības pieteikumā norādīti šādi apstākļi.

[1.1] 2020.gada 28.februārī stājās spēkā Konkurences padomes 2015.gada 14.jūlija lēmums, ar kuru konstatēts, ka pretendentu grupa SIA „Amils” un SIA „Oga G”, piedaloties AS „Latvijas valsts meži” 2014.gada 10.aprīļa iepirkumā „Mežizstrādes pakalpojumu sniegšana, izstrādājot bojātu koku cirtes, 2014.–2017.gadā”, pieļāvusi Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktās vienošanās aizlieguma pārkāpumu.

Lēmumā atzīts, ka SIA „Oga G” un SIA „Amils” starpā notika informācijas apmaiņa attiecībā uz dalību publiskajā iepirkumā, tādēļ netika nodrošināta neatkarīgu un savstarpēji nesaistītu piedāvājumu konkursam sagatavošana.

[1.2] Konkurences likuma 21.panta redakcija, kas bija spēkā Konkurences padomes lēmuma pieņemšanas laikā, paredzēja, ka persona, kura ir cietusi zaudējumus Konkurences likuma pārkāpuma dēļ, ir tiesīga prasīt no pārkāpēja zaudējumu atlīdzību un likumiskos procentus. Pēc prasītāja lūguma tiesa var noteikt zaudējumu atlīdzības apmēru pēc saviem ieskatiem.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2014.gada 26.novembra Direktīvas 2014/104/ES par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem, 17.panta otrā daļa nosaka, ka karteļa izdarītu pārkāpumu gadījumos tiek pieņemts, ka ir radies kaitējums.

Minētās direktīvas norma iekļauta Konkurences likuma 21.panta trešajā daļā (likuma redakcijā no 2017.gada 1.novembra), paredzot, ka gadījumā, ja pārkāpums izpaužas kā kartēļa vienošanās, tiek prezumēts, ka pārkāpums radījis kaitējumu un tā rezultātā cena paaugstināta par 10 procentiem, ja vien netiek pierādīts pretējais.

No Eiropas Savienības Tiesas prakses izriet, ka tiesai, pieņemot spriedumus par zaudējumu atlīdzināšanu konkurences tiesību lietās, ir jāievēro līdzvērtības princips un efektivitātes princips.

Attiecībā uz zaudējumu apmēru, lai gan tas ierakstīts Konkurences likumā, nav ņemami vērā materiālo tiesību intertemporālie ierobežojumi, jo zaudējumu atlīdzības apmēram piemīt procesuāla daba un tiesvedībā piemērojamas tās procesuālo tiesību normas, kas ir spēkā lietas izskatīšanas laikā.

Ievērojot minēto un tā kā zaudējumu apmēru ir pārmērīgi grūti noteikt, AS „Latvijas valsts meži” prezumē, ka tai ir nodarīts kaitējums 30 989,52 *euro*, kas ir 10 procenti no summas, kuru AS „Latvijas valsts meži” atbilstoši 2014.gada 8.jūlija uzņēmuma līgumam ir samaksājusi SIA „Amils” par mežistrādes pakalpojumu sniegšanu – bojāto koku ciršu izstrādi un kokmateriālu pievešanu līdz ceļam.

[1.3] AS „Latvijas valsts meži” 2022.gada 2.augustā nosūtīja SIA „Amils” pirmstiesas brīdinājumu, aicinot atlīdzināt radušos zaudējumus, bet saņēma atbildi, ka šādam prasījumam ir iestājies noilgums. Turklāt nav pierādījumu tam, ka SIA „Amils” darbību rezultātā AS „Latvijas valsts meži” nodarīti zaudējumi vai tika paaugstināta cena.

Prasītāja uzskata, ka tās prasījumam nav iestājies noilgums, jo šajā gadījumā ir piemērojams Civillikuma 1895.pantā noteiktais vispārējais 10 gadu noilguma termiņš un tieši SIA „Amils” ir pienākums pierādīt radītā kaitējuma neesību.

[1.4] Prasība pamatota ar Civillikuma 1635., 1779., 1895.pantu, Eiropas Parlamenta un Padomes 2014.gada 26.novembra Direktīvas 2014/104/ES par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem 17.panta otro daļu, Konkurences likuma 21.pantu (redakcijā, kas bija spēkā no 2014.gada 1.janvāra līdz 2015.gada 31.decembra), Ministru kabineta 2008.gada 29.septembra noteikumu Nr. 796 „Kārtība, kādā nosakāms naudas sods par Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā un 13.pantā paredzētajiem pārkāpumiem” (redakcijā, kas bija spēkā no 2014.gada 1.janvāra līdz 2016.gada 31.martam) 15.punktu.

[2] Atbildētāja SIA „Amils” iesniedza rakstveida paskaidrojumus, norādot, ka prasību neatzīst šādu iemeslu dēļ.

[2.1] AS „Latvijas valsts meži” nepamatoti atsaukusies uz Ministru kabineta 2008.gada 29.septembra noteikumiem Nr. 796 „Kārtība, kādā nosakāms naudas sods par Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā un 13.pantā paredzētajiem pārkāpumiem”, jo ar Konkurences padomes lēmumu sabiedrības jau tika sodītas, piemērojot naudas sodu: SIA „Amils” – 1030,82*euro*eb divu procentu apmērā no SIA „Amils” apgrozījuma 2014.gadā, konstatējot formālu pārkāpumu, bet SIA „Oga G” – 14 599,60*euro*. Konkurences padomes lēmumā tika konstatēti atbildību mīkstinoši apstākļi, tādēļ administratīvais sods piemērots nevis 10 procenti no sabiedrības apgrozījuma 2014.gadā, bet gan tikai 2 procenti, samazinot to piecas reizes. Ar to Konkurences padome secināja, ka pārkāpums ir formāls un atbildētājas darbības nenodarīja prasītājas interesēm zaudējumus.

[2.2] Prasītājai AS „Latvijas valsts meži” ir jāpierāda zaudējuma esība, un to apmēra noteikšanā nav ņemama vērā spēkā esošā Konkurences likuma 21.panta redakcija, kas šobrīd paredz prezumpciju.

[2.3] AS „Latvijas valsts meži” nav nodarīti zaudējumi, jo AS „Latvijas valsts meži” jebkurā gadījumā ar kādu no 79 konkursa pretendentiem būtu slēgusi līgumu un SIA „Amils” piedāvājums bija vislētākais starp visiem piedāvājumiem. Ja SIA „Amils” neuzvarētu konkursā, AS „Latvijas valsts meži” noslēgtā līguma cena par mežistrādes pakalpojumiem būtu augstāka. Zaudējumu atlīdzības mērķis ir nodrošināt tādu stāvokli, kāds personai būtu bijis, ja konkurences pārkāpums nebūtu izdarīts.

Lai arī ar Konkurences padomes 2015.gada 14.jūnija lēmumu atzīts, ka starp atbildētāju SIA „Oga G” un SIA „Amils” pastāvēja karteļa vienošanās, AS „Latvijas valsts meži” līdz pat 2017.gada 30.septembrim (iepirkuma līguma darbības termiņš) turpināja noslēgtā pirkuma līguma izpildi un saņēma SIA „Amils” sniegtos pakalpojumus, izmantojot iespēju maksāt par tiem izdevīgu cenu.

[2.4] Konkurences padomes lēmums attiecībā pret SIA „Amils” stājās spēkā 2015.gada 14.augustā, nevis 2020.gada 28.februārī. Ievērojot Komerclikuma 406.panta noteikumus, prasībai ir iestājies noilgums.

[3] Ar Ekonomisko lietu tiesas 2023.gada 21.augusta spriedumu prasība apmierināta.

[4] Atbildētāja SIA „Amils” iesniedza apelācijas sūdzību par minēto spriedumu, pārsūdzot to pilnā apjomā.

[5] Ar Rīgas apgabaltiesas 2024.gada 5.jūnija spriedumu prasība apmierināta. Tiesa nosprieda piedzīt no SIA „Amils” AS „Latvijas valsts meži” labā zaudējumu atlīdzību 30 989,52euro un tiesāšanās izdevumus 1240,52 euro, kopā 32 230,04 euro, atzīt AS „Latvijas Valsts meži” tiesības saņemt no SIA „Amils” par laiku līdz sprieduma izpildei (izsoles noslēguma dienai) likumiskos procentus sešus procentus gadā no piedzītās summas.

Kopā ar pirmās instances tiesas motīviem, kuriem apgabaltiesa pievienojusies, spriedums pamatots ar šādu argumentāciju.

[5.1] Konkrēto saistību tiesību rašanās pamats ir nevis komercdarījums, bet komersanta neatļauta darbība, tāpēc Komerclikuma 406.pantā noteiktais speciālais triju gadu noilguma termiņš, kas izriet no komercdarījumiem, šajā lietā nav piemērojams. No konkurences tiesību pārkāpumiem izrietošajiem prasījumiem piemērojams Civillikuma 1895.pantā noteiktais vispārējais 10 gadu noilgums. Neatkarīgi no tā, vai noilguma termiņš iesācies 2015.gadā vai 2020.gada 28.februārī, prasības celšanas dienā 2022.gada 16.septembrī tas nebija iestājies.

[5.2] Atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas judikatūras atziņām noteikumi par apstākļiem, kas prasītājam jāpierāda, lai pamatotu zaudējumu atlīdzības priekšnoteikumu pastāvēšanu (ārpuslīgumiskās atbildības iestāšanos), ir materiāltiesiski (sk. *Eiropas Savienības Tiesas 2022.gada 22.jūnija sprieduma lietā „Volvo un DAF Trucks”, C-267/20, C-267/20, [ECLI:EU:C:2022:494](#), 98.punktu*).

Ievērojot minēto, Civillikuma 3.pantu un to, ka prasībā norādītie apstākļi attiecas uz laiku, pirms stājās spēkā šobrīd spēkā esošā Konkurences likuma 21.panta redakcija, zaudējumu noteikšanā jāpiemēro konkurences pārkāpuma izdarīšanas brīdī spēkā esošās materiālo tiesību normas, proti, Konkurences likuma 21.panta redakcija, kas bija spēkā līdz 2016.gada 14.jūnijam. Tā paredzēja, ka persona, kura ir cietusi zaudējumus šā likuma pārkāpuma dēļ, ir tiesīga prasīt no pārkāpēja zaudējumu atlīdzību un likumiskos procentus; pēc prasītāja lūguma tiesa var noteikt zaudējumu atlīdzības apmēru pēc saviem ieskatiem.

[5.3] Tiesas ieskatā ir konstatējama visu trīs zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumu iestāšanās.

Atbildētājas prettiesiskā rīcība ir izpaudusies kā Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktā aizlieguma neievērošana, kas ir konstatēta ar Konkurences padomes 2015.gada 14.jūlija lēmumu. Atbilstoši Civilprocesa likuma 250.⁶⁹panta pirmajai daļai konkurences tiesību pārkāpums, kas konstatēts ar spēkā stājušos Konkurences padomes lēmumu, nav no jauna jāpierāda, izskatot prasību par zaudējumu atlīdzināšanu.

Atbilstoši šim lēmumam starp atbildētāju un SIA „Amils” ir notikusi informācijas apmaiņa attiecībā uz dalību publiskajā iepirkumā, nenodrošinot neatkarīgu un savstarpēji nesaistītu piedāvājumu konkursam sagatavošanu. Tātad ir konstatējama atbildētājas neattaisnojama darbība.

[5.4] Attiecībā uz jautājumu, vai konkurences tiesību pārkāpuma rezultātā prasītājai ir nodarīti zaudējumi, ņemams vērā Konkurences padomes lēmumā norādītais, ka vienošanās rezultātā tika kavēta, ierobežota un deformēta konkurence, jo AS „Latvijas valsts meži” no konkursa dalībniekiem (tostarp SIA „Amils”) nav saņēmusi iepirkumos reāli konkurējošus, bet gan tikai konkurenci imitējošus piedāvājumus. Patiesas konkurences rezultātā piedāvājumu saturs, jo īpaši finanšu piedāvājumu saturs, varēja būt atšķirīgs.

Tātad atbildētājas SIA „Amils” pieļautajam pārkāpumam ir bijusi negatīva ietekme uz pakalpojuma cenu.

Nav pamatots atbildētājas arguments, ka zaudējumu nav, jo atbildētāja un SIA „Oga G” iesniedza vislētākos piedāvājumus. Atbildētājas grāmatvede ir paskaidrojusi, ka viņa noteica cenu tā, lai paliktu kaut neliela peļņa, bet šī „nelielā peļņa” ir grāmatvedes subjektīvs vērtējums, ko neapstiprina citi pierādījumi. Tā kā abas sabiedrības bija faktiski saskaņojušas piedāvājumu, prasītājai tika liegtas tiesības saņemt labāku, patiesi konkurējošu piedāvājumu. Arī citas lēmumā minētās sabiedrības, kuras pretendēja uz iepirkuma daļu Dienvidlatgalē, bija citu aizliegtu vienošanos dalībnieces. Tādējādi tiesai nav iesniegti nekādi argumenti, kas norādītu uz pakalpojuma cenu patiesas konkurences apstākļos un tādējādi atspēkotu saprātīgi pieņemamo secinājumu, ka atbildētājas pieļautajam konkurences pārkāpumam bija sadārdzinoša ietekme uz pakalpojuma cenu, jo tirgus dalībnieki, kuri savā starpā saskaņo piedāvājuma cenu, nepieliek parasti sagaidāmās pūles, lai sagatavotu maksimāli konkurētspējīgu piedāvājumu.

[5.5] Prasītājas ieskatā zaudējumu apmēru ir pārmērīgi grūti noteikt, tāpēc prasītāja pēc analogijas ar vēlāko normatīvo regulējumu pieņēmusi, ka nodarītais kaitējums ir 10 procenti no summas, kas samaksāta saskaņā ar 2014.gada 8.jūlija uzņēmuma līgumu.

Konkrēta kaitējuma apmēra noteikšanu konkurences lietās jau pēc definīcijas ietekmē būtiski ierobežojumi attiecībā uz paredzamo noteiktības un precizitātes pakāpi. Līdz ar to nav iespējams noteikt vienu vienīgo patieso vērtību nodarītajam kaitējumam, bet gan tikai izdarīt iespējamās aplēses, paļaujoties uz pieņēmumiem un aptuvenām vērtībām. Situācijā, kad zaudējumu (atrautās peļņas veidā) precīza apjoma noteikšana ir apgrūtināta vai neiespējama, ir pieļaujamas atkāpes no Civillikumā paredzētajiem vispārīgajiem zaudējumu atlīdzības priekšnoteikumiem (Civillikuma 1779., 1787.pants) un zaudējumu atlīdzība nosakāma pēc tiesas ieskata (Civillikuma 5.pants). Konkurences likuma 21.panta normā ietverts zaudējumu kompensēšanas mehānisms, kas īstenojams divos soļos – ja cietušajai personai neizdodas atrauto peļņu pierādīt līdz tiesisku pierādījumu ticamības pakāpei, tiesa ir tiesīga spert nākamo soli un atlīdzinājumu noteikt, balstoties uz taisnības apziņu un vispārīgiem tiesību principiem. Šāda minētās normas interpretācija atbilst Eiropas Savienības regulējumam un ļauj pēc iespējas efektīvāk īstenot tiesības uz atlīdzinājumu konkurences tiesību pārkāpuma gadījumā (sk. *Senāta 2019.gada 9.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-94/2019 8.3.punktu*).

Tiesa atzīst, ka prasītājas norādītie apstākļi objektīvi pamato tās grūtības noteikt precīzu nodarīto zaudējumu apmēru un šādos apstākļos prasītājai ir pamats lūgt zaudējumu apmēru noteikt tiesai.

[5.6] Ņemot vērā Civilprocesa likuma 97.panta pirmajā daļā noteiktos kritērijus, nosakot zaudējumu apmēru pēc tiesas ieskata, tiek vērtēti pētījumi, kuros ir analizēts iespējamais zaudējumu apmērs, kas rodas aizliegtas vienošanās pārkāpumu gadījumos.

Anotācijas, kas pievienota 2016.gada 12.maija likumprojektam par grozījumiem Konkurences likumā, sadaļā par zaudējumu apmēra prezumpciju ir atsauce uz pētījumu, kurā konstatēta karteļu vidējā (mediāna) pārmaksa 25 procenti, tostarp 18 procenti iekšzemes karteļiem. Citos starptautiskajos pētījumos par konkurences pārkāpumiem secināts, ka nacionālos karteļa gadījumos uzcenojums vidēji sasniedz 17–19 procentus.

Likumdevējs, izdarot grozījumus Konkurences likuma 21.panta trešajā daļā, zaudējumu apmēra prezumpciju ir noteicis 10 procentu apmērā, kas ir zemāka par minētajos pētījumos konstatēto vidējo uzcenojumu. Lai gan izskatāmajā lietā Konkurences likuma 21.panta jaunā redakcija nav piemērojama, tā var kalpot salīdzinājumam, nosakot zaudējumu apmēru, ja pārkāpums ir izdarīts pirms jaunās redakcijas stāšanās spēkā.

Līdz ar to par samērīgu un taisnīgu atzīstams zaudējumu apmērs 30 989,52 *euro* jeb 10 procenti no 309 895,16 *euro*, kas samaksāti saskaņā ar 2014.gada 8.jūlijā noslēgto uzņēmuma līgumu.

[6] Atbildētāja SIA „Amils” iesniedza kasācijas sūdzību par minēto spriedumu, pārsūdzot to pilnā apjomā un norādot šādus argumentus.

[6.1] Pusēm ir strīds par to, vai prasītājai ir radušies zaudējumi, kas ir viens no zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumiem.

Zaudējumu rašanās fakts ir zaudējumu atlīdzināšanas prasību pierādīšanas obligāta sastāvdaļa, kas šajā gadījumā neizriet no tiesību aktiem un konkrētajā lietā nav pierādīta ar pierādījumiem. Tādējādi tiesa, apmierinot prasību, ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 10.panta pirmajā daļā noteikto sacīkstes principu un Civilprocesa likuma 190.pantu par sprieduma likumību un pamatotību, jo spriedums nav pamatots ar apstākļiem, kas nodibināti ar pierādījumiem lietā.

Arī Civilprocesa likuma 432.panta piektajā daļā piešķirtās tiesības pievienoties pirmās instances tiesas sprieduma motīviem tiesa ir izmantojusi formāli, neatbildot uz apelācijas sūdzības argumentiem par konkrētiem sprieduma trūkumiem.

[6.2] Zaudējumu atlīdzināšanas pienākums vispārīgi noteikts Civillikuma 1770. un turpmākajos pantos. Atbilstoši tiesību doktrīnai un tiesu praksei, zaudējumu atlīdzināšanai ir jākonstatē trīs priekšnoteikumi: prettiesiska rīcība, radītie zaudējumi (to apmērs) un cēloņsakarība starp prettiesisko rīcību un zaudējumiem.

Tiesa pamatoti norādījusi, ka Konkurences likuma 21.pants atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas judikatūras atziņām ir uzskatāms par materiāltiesisku noteikumu. Līdz ar to, aplūkojot SIA „Amils” iespējamo zaudējumu atlīdzināšanas pienākumu, ir jāpiemēro Konkurences likuma 21.pants redakcijā, kas bija spēkā līdz 2016.gada 14.jūnijam (t. i., bija spēkā konkurences pārkāpuma izdarīšanas brīdī), nevis šobrīd spēkā esošā redakcija, kurā ietverta zaudējumu prezumpcija.

Prasītāja, ceļot prasību, to pamatā ir balstījusi uz Direktīvas 2014/104/ES 17.panta otro daļu, kas noteic kaitējuma rašanās prezumpciju kartēļa gadījumos, un Eiropas Savienības Tiesas prakses atziņām. Taču Direktīvas nav tieši piemērojami akti un konkrētajā gadījumā tiesiskā attiecība veidojas starp divām privātpersonām, tāpēc tiešā veidā šīm attiecībām Direktīvu 2014/104/ES piemērot nav iespējams.

Lai arī tiesa ir pareizi norādījusi, ka konkrētajā gadījumā ir piemērojama Konkurences likuma 21.panta redakcija, kas bija spēkā līdz 2016.gada 14.jūnijam, tomēr bez tiesiska pamata ir prezumējusi zaudējumu esību un apmēru. Tiesa pamatojusi zaudējumu nodarīšanas faktu nevis ar prasītājas iesniegtajiem pierādījumiem (jo tādi nav iesniegti), bet gan vispārīgi atsaukusies uz Eiropas Savienības tiesību vienveidīgu piemērošanu dalībvalstīs, Eiropas Savienības Tiesas prakses izmantošanu salīdzinošā nolūkā un arī Senāta atziņām par kaitējuma apmēra noteikšanu. Taču neviens no šiem avotiem tiesiski nepamato prasītājas apgalvojumu, ka ar atbildētājas rīcību prasītājai ir nodarīti zaudējumi.

Konkurences likuma 21.pants tā piemērojamā redakcijā noteica, ka zaudējumu atlīdzību var prasīt tikai persona, kura cietusi zaudējumus šā likuma pārkāpuma dēļ. Lai gan Konkurences likums salīdzinājumā ar Civillikumu ir uzskatāms par speciālo likumu, tomēr konkrētā panta redakcija nenoteic pēc būtības citu zaudējumu pieprasīšanas vai pierādīšanas kārtību. Tāpēc, ceļot prasību par zaudējumu atlīdzināšanu saistībā ar konkurences tiesību pārkāpumiem, prasītājam ir jāpierāda visi trīs priekšnoteikumi, tostarp zaudējumu nodarīšanas fakts, kā tas izriet no Civillikuma 1770.panta kopsakarā ar 1779.pantu. Savukārt prezumpcija par konkurences pārkāpuma rezultātā nodarītiem zaudējumiem uz izskatāmo lietu nav attiecināma.

Arī atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas un Senāta judikatūrai tiesības uz zaudējumu atlīdzību ir tikai tādai personai, kurai nodarīts kaitējums.

Apgabaltiesa ir izvairījusies vērtēt jautājumu par to, vai prasītājai ir nodarīti zaudējumi, nemotivēti pieņemot, ka tie ir tikuši nodarīti. Tiesa nepareizi piemērojusi iepriekšminētās tiesību normas, turklāt nav nošķīrusi zaudējumu esības jautājumu no jautājuma par zaudējumu apmēru.

[6.3] Tā kā prezumpcija nav piemērojama, prasītājai bija jāpierāda zaudējumu esība un apmērs. Prasītāja nav iesniegusi pierādījumus par to, ka tai būtu nodarīti zaudējumi, un attiecīgi nav pierādījusi zaudējumu nodarīšanas faktu.

Atbildētāja jau agrāk lietā ir pamatojusi, kāpēc prasītājai konkrētajā situācijā nevar būt radušies zaudējumi, bet prasītāja, tieši pretēji, ir guvusi finansiālu labumu.

Tiesa, atsaucoties uz Konkurences padomes lēmumu un nevērtējot zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikuma pierādīšanas jautājumus, nepamatoti pieņēmusi, ka SIA „Amils” pieļautajam pārkāpumam ir bijusi negatīva ietekme uz pakalpojuma cenu un tādējādi AS „Latvijas valsts meži” ir nodarīti zaudējumi.

Konkurences padomes lēmumā minēts, ka „patiesas konkurences rezultātā piedāvājuma saturs un jo īpaši finanšu piedāvājumi varēja būt atšķirīgi”. Minētais izteikums ir formulēts pieļāvuma formā, proti, ir tikai izteikts minējums. Lēmumā arī nav minēts, kāda veida atšķirības varētu būt bijušas, t. i., vai neietekmētas konkurences apstākļos piedāvātā cena būtu bijusi zemāka vai augstāka. Tiesas secinājums, ka atbildētājas pieļautajam pārkāpumam esot bijusi negatīva ietekme uz pakalpojuma cenu, ir tikai tiesas pieņēmums, kas nav pierādīts ne ar kādiem pierādījumiem.

Prezumējot zaudējumu nodarīšanas faktu un nepamatojot to ar lietā esošiem pierādījumiem, tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1770. un 1779.pantu.

[6.4] Aplūkojot situāciju, kura ar Konkurences padomes lēmumu ir atzīta par karteļa vienošanos, redzams, ka aizliegtā vienošanās starp SIA „Amils” un SIA „Oga G” bija saistīta ar dalību prasītājas rīkotajā iepirkumā, kurā piedalījās arī citi pretendenti. Prasītāja, izvērtējot visus iesniegtos piedāvājumus iepirkuma daļā par pakalpojumu sniegšanu Dienvidlatgales reģionā, konstatēja, ka atbildētājas un SIA „Oga G” piedāvājumi ir par visizdevīgāko cenu, tāpēc atzina abas sabiedrības par uzvarētājām un noslēdza ar tām iepirkuma līgumus par pakalpojumu sniegšanu.

Lai arī ar Konkurences padomes 2015.gada 14.jūnija lēmumu atzīts, ka starp atbildētāju SIA „Amils” un SIA „Oga G” pastāvēja karteļa vienošanās, prasītāja AS „Latvijas valsts meži” līdz pat 2017.gada 30.septembrim (iepirkuma līguma darbības termiņš) turpināja noslēgtā pirkuma līguma izpildi un saņēma atbildētājas sniegtos pakalpojumus, izmantojot iespēju maksāt par tiem izdevīgu cenu.

Šāda rīcība norāda, ka AS „Latvijas valsts meži” neuztrauca SIA „Amils” dalība kartelī, bet gan interesēja iespēja saņemt lētāko pakalpojumu. Tādējādi prasītāja, ceļot prasību, ir rīkojusies pretēji Civillikuma 1.pantā nostiprinātajam labas ticības principam – par konkrēto pakalpojumu saņēmusi zemāko cenu tirgū, bet vienlaikus pieprasījusi atlīdzināt zaudējumus, kaut gan tādi faktiski nav radušies, jo, izmantojot zemas cenas piedāvājumu, prasītāja ir ietaupījusi finanšu līdzekļus. Ar šo tiesvedību AS „Latvijas valsts meži” mēģina iegūt vēl lielāku labumu un atgūt daļu (10 procentus) no jau samaksātās pakalpojuma vērtības, kaut gan gadījumā, ja karteļa vienošanās nebūtu bijusi, AS „Latvijas valsts meži” izdevumi nebūtu bijuši mazāki. Pārējo pretendentu piedāvātās cenas iepirkuma rezultātā ir kļuvušas zināmas, un tās visas ir bijušas lielākas par SIA „Amils” un SIA „Oga G” piedāvātajām cenām.

[6.5] Spriedumā ietverts pierādījumiem neatbilstošs secinājums, ka prasītājas norādītie apstākļi pamato grūtības noteikt precīzu nodarīto zaudējumu apmēru.

Prasītāja nav norādījusi nekādus apstākļus par minēto jautājumu, tikai paudusi viedokli, ka zaudējumu apmēru esot pārmērīgi grūti precīzi noteikt, šo izteikumu nekādi nepamatojot. Tas nozīmē, ka tiesa spriedumu ir motivējusi ar lietas materiāliem neatbilstošiem argumentiem un izdarījusi secinājumus, kas neizriet no lietās esošajiem pierādījumiem un paskaidrojumiem.

Turklāt tiesa nav ņēmusi vērā, ka prasītāja pat nav centusies pierādīt zaudējumus pat ne aplēšu vai pieņēmumu veidā, kā arī ignorējusi vispārpieņemto praksi konkurences tiesībās, ka, neraugoties uz pierādīšanas grūtībām, tomēr pastāv praksē aprobētas metodes, ar kurām zaudējumi tiek pierādīti vismaz noteiktā pakāpē. Šīs metodes ir aprakstīts, piemēram, Eiropas Komisijas dienestu darba dokumentā „Praktiskas norādes kaitējuma apmēra noteikšanai zaudējumu atlīdzināšanas prasībās saistībā ar LESD 101. un 102.panta pārkāpumiem”.

[6.6] Tiesa ir kļūdaini pamatojusi prasītājas zaudējumu faktu ar Senāta 2019.gada 9.aprīļa spriedumu lietā Nr. SKC-94/2019, nepamatoti attiecinot uz šo gadījumu judikatūru par atrauto peļņu. Izskatāmajā lietā ir runa tikai par faktiskajiem zaudējumiem, kas prasītājas ieskatā tai ir nodarīti, atbildētājai iepirkumā piedāvājot paaugstinātu cenu.

[6.7] Tiesa nav ievērojusi prasījuma robežas, tādējādi pārkāpusi Civilprocesa likuma 192.pantu. Proti, prasītāja nekad nav lūgusi tiesai noteikt zaudējumu apmēru pēc tiesas ieskata. Tas vien, ka prasītāja ir lūgusi piedzīt konkrētu zaudējumu apmēru, kuru aprēķinājusi un pamatojusi, piemērojot Konkurences likuma 21.panta trešajā daļā (patlaban spēkā esošajā redakcijā) norādīto zaudējumu apmēra prezumpciju, nav uzskatāms par lūgumu tiesai noteikt zaudējumu apmēru pēc tiesas ieskata.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā.

[8] Prasība par zaudējumu atlīdzības piedziņu sakarā ar Konkurences likuma 11.pantā noteikto vienošanās aizlieguma pārkāpumu (aizliegtā jeb karteļa vienošanās) ir pamatota ar tiesību normu, atbilstoši kurai gadījumā, ja pārkāpums izpaužas kā karteļa vienošanās, tiek prezumēts, ka pārkāpums radījis kaitējumu un tā rezultātā cena paaugstināta par 10 procentiem, ja vien netiek pierādīts pretējais.

[8.1] Šāda tiesību norma, kas karteļa gadījumā paredz divas atspēkojamas prezumpcijas – kaitējuma prezumpciju un cenas 10 procentu paaugstinājuma prezumpciju, Konkurences likuma 21.pantā ieviesta ar grozījumiem, kas stājās spēkā 2016.gada 15.jūnijā, – sākotnēji kā Konkurences likuma 21.panta otrā daļa, bet no 2017.gada 1.novembra – kā šī panta trešā daļa.

[8.2] Tiesa konstatējusi, ka pārkāpums izdarīts, atbildētājam piedaloties AS „Latvijas valsts meži” 2014.gada 10.aprīļa iepirkumā „Mežizstrādes pakalpojumu sniegšana, izstrādājot bojātu koku cirtes, 2014.-2017.gadā”. Pārkāpums atzīts ar spēkā stājušos Konkurences padomes 2015.gada 14.jūlija lēmumu, kurā konstatēts, ka pretendentu grupa SIA „Amils” un SIA „Oga G” pieļāvusi Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktās vienošanās aizlieguma pārkāpumu, jo savstarpēji apmainījušies ar informāciju attiecībā uz dalību publiskajā iepirkumā, tādēļ netika nodrošināta neatkarīgu un savstarpēji nesaistītu piedāvājumu konkursam sagatavošana.

Tiesa atzinusi, ka, tā kā pārkāpums izdarīts 2014.gadā, pirms Konkurences likuma 21.pantā tika ieviesta iepriekšminētā tiesību norma par prezumpcijām, un šī norma ir materiālo tiesību norma, tad atbilstoši Civillikuma 3.pantam zaudējumu noteikšanā jāpiemēro konkurences pārkāpuma izdarīšanas brīdī spēkā esošās materiālo tiesību normas, proti, Konkurences likuma 21.panta redakcija, kas bija spēkā no 2008.gada 16.aprīļa līdz 2016.gada 14.jūnijam.

[8.3] Senāts šos tiesas secinājumus atzīst par pareiziem turpmāk norādīto motīvu dēļ.

[8.3.1] Vienošanās aizliegumu, kas regulēts Konkurences likuma 11.pantā, attiecībā uz tirdzniecību Eiropas Savienības dalībvalstu starpā noteic Līguma par Eiropas Savienības darbību (turpmāk – LESD) 101.pants.

Konkrētajā lietā vērtējamais konkurences tiesību pārkāpums nav tāds, kas būtu ietekmējis tirdzniecību starp dalībvalstīm. Tādējādi strīds izšķirams, piemērojot Latvijas tiesības – Konkurences likumu. Tomēr, lai arī nacionālās konkurences tiesības un Eiropas Savienības konkurences tiesības ir nošķirtas, ciktāl ir runa par aizliegtās vienošanos izpratni, LESD 101.panta 1.punkts un Konkurences likuma 11.panta pirmā daļa noteic vienādu tiesisko ietvaru (sk. *Senāta 2014.gada 13.novembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-123/2014, A43014511, 7.-8.punktu*). Senāts ir atzinis, ka, pastāvot būtībā analogiskam regulējumam un likumdevēja atzītam mērķim harmonizēt Latvijas un Eiropas Savienības konkurences tiesību normas, Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas piemērošanai nebūtu jāatšķiras no tā, kā tiek piemērots Līguma par Eiropas Savienības darbību 101.panta 1.punkts. Līdz ar to, piemērojot Konkurences likuma 11.panta pirmo daļu, ir pamats ņemt vērā Eiropas Savienības Tiesas apsvērumus saistībā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 101.panta 1.punktu (sk. *Senāta 2017.gada 16.jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-61/2017, A43010414, 7.punktu un tajā norādīto judikatūru, 2025.gada 8.augusta sprieduma lietā Nr. SKC-7/2025, [ECLI:LV:AT:2025:0808.C69353621.14.S](#), 11.1.punktu*).

Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka tās kompetencē ir lemt par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, kuri attiecas uz Eiropas Savienības tiesību normām, situācijās, kurās pamatlietas fakti neietilpst Eiropas Savienības

tiesību tiešas piemērošanas jomā, bet kurās minētās tiesību normas tomēr ir padarītas piemērojamas valsts tiesību aktos, kuros pilnībā iekšējas situācijas tiek risinātas tāpat, kā tas darīts Eiropas Savienības tiesībās. Proti, šādos gadījumos pastāv droši zināma Eiropas Savienības interese, lai izvairītos no turpmākām atšķirībām interpretācijā un no Eiropas Savienības tiesībām aizgūtās tiesību normas vai jēdzieni tiktu interpretēti vienveidīgi, neatkarīgi no apstākļiem, kādos tie jāpiemēro (sk. *Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 21.jūnija sprieduma lietā „VM Remonts u. c.”*, C-542/14, [ECLI:EU:C:2016:578](#), 16.-19.punktu un 17.punktā norādīto judikatūru).

Ievērojot minēto, tiesai ir pamats ņemt vērā arī attiecīgo Eiropas Savienības Tiesas judikatūru.

[8.3.2] Ar 2017.gada 5.oktobra likumu „[Grozījumi Konkurences likumā](#)” un 2017.gada 19. oktobra likumu „[Grozījumi Civilprocesa likumā](#)” Latvijas tiesību aktos transponēta Eiropas Parlamenta un Padomes 2014.gada 26.novembra Direktīva [2014/104/ES](#) par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem, (turpmāk – Direktīva 2014/104).

Turpmāk pārbaudāms, vai izskatāmajā lietā bija jāņem vērā arī Direktīvas 2014/104 prasības un Latvijas nacionālais regulējums, kas pieņemts, transponējot šīs prasības.

[8.3.2.1] Direktīvas 2014/104 22.panta 1.punkts noteic, ka dalībvalstis nodrošina, ka valsts pasākumi, kas pieņemti, ievērojot 21.pantu [transponēšana], lai izpildītu šīs direktīvas materiālos noteikumus, netiek piemēroti ar atpakaļejošu spēku.

Savukārt 2014/104 22.panta 2.punkts noteic, ka dalībvalsts nodrošina, ka jebkuri valsts pasākumi, kas pieņemti, ievērojot 21.pantu, un kas nav 1.punktā minētie [tātad, ir procesuālie noteikumi], netiek piemēroti zaudējumu atlīdzināšanas prasībām, kas valsts tiesā celtas pirms 2014.gada 26.decembra. Tas, ka ar šo domāti procesuālie noteikumi, norādīts Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā (sk. *Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 28.marta sprieduma lietā „Cogeco Communications”*, C-637/17, [EU:C:2019:263](#), 27.punktu, *2022.gada 22.jūnija sprieduma lietā „Volvo un DAF Trucks”*, C-267/20, [ECLI:EU:C:2022:494](#), 37.punktu).

Tādējādi, lai noteiktu Direktīvas 2014/104 normu piemērojamību laikā, vispirms ir jānoskaidro, vai attiecīgā tiesību norma ir materiāls vai procesuāls noteikums. Šajā ziņā jāprecizē, ka jautājums par to, kuras no šīs direktīvas normām ir materiāli noteikumi un kuras tādas nav, tā kā Direktīvas 2014/104 22.pantā nav atsauces uz valsts tiesībām, ir jāizvērtē, ņemot vērā Eiropas Savienības tiesības, nevis piemērojamās valsts tiesības (sk. *Eiropas Savienības tiesas 2022.gada 22.jūnija sprieduma lietā „Volvo un DAF Trucks”*, C-267/20, [ECLI:EU:C:2022:494](#), 38., 39.punktu).

[8.3.2.2] Konkurences likuma 21.panta trešajā daļā attiecībā uz kaitējuma prezumpciju ir transponēts Direktīvas 2014/104 17.panta 2.punkts, atbilstoši kuram kartēļa izdarītu pārkāpumu gadījumos tiek pieņemts, ka ir radies kaitējums; pārkāpējam ir tiesības atspēkot minēto prezumpciju.

Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka šai direktīvas normai ir materiāls raksturs šīs direktīvas 22.panta 1.punkta izpratnē (sk. *Eiropas Savienības Tiesas 2022.gada 22.jūnija sprieduma lietā „Volvo un DAF Trucks”*, C-267/20, [ECLI:EU:C:2022:494](#), 98.punktu).

Tā kā Direktīvas 2014/104 17.panta 2.punkta normai ir materiāls raksturs, tad šāds raksturs ir arī Konkurences likuma 21.panta trešajai daļai attiecībā uz kaitējuma prezumpciju. Turklāt šī norma ir materiāltiesiska arī no nacionālo tiesību viedokļa, jo, tā kā kaitējuma (tostarp zaudējumu) esība ir viens no trīs priekšnoteikumiem, lai iestātos pārkāpuma izdarītāja civiltiesiskā ārpuslīgumiskā atbildība, šī norma regulē jautājumu par vienu no zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumiem.

Savukārt cenas 10 procentu paaugstinājuma prezumpciju Direktīva 2014/104 neparedz. Direktīvas 47.apsvērumā pat minēts, ka kaitējuma prezumpcijai nevajadzētu attiekties uz kaitējuma konkrētu apmēru. Līdz ar to attiecībā uz cenas 10 procentu paaugstinājuma prezumpciju, kas ir likumiska prezumpcija un kas pēc būtības konkretizē zaudējumu apmēru, Konkurences likuma 21.panta trešā daļa ir nacionālā materiālo tiesību norma.

[8.4] Ievērojot minēto, abu instanču tiesas ir pareizi atzinušas, ka Konkurences likuma pašreiz spēkā esošā 21.panta trešā daļa izskatāmajā lietā nav piemērojama un ir piemērojams Konkurences likuma 21.pants redakcijā, kāda bija spēkā pārkāpuma izdarīšanas laikā – 2014.gadā.

[9] Konkurences likuma 21.pants redakcijā, kas bija spēkā 2014.gadā, (un kas ir analogs Konkurences likuma 21.panta pirmajai daļai redakcijā, kas bija spēkā no 2016.gada 15.jūnija līdz 2017.gada 31.oktobrim), noteica, ka persona, kura ir cietusi zaudējumus šā likuma pārkāpuma dēļ, ir tiesīga prasīt no pārkāpēja zaudējumu atlīdzību un likumiskos procentus. Pēc prasītāja lūguma tiesa var noteikt zaudējumu atlīdzības apmēru pēc saviem ieskatiem.

Lietā ir strīds par šī panta iztulkošanu un piemērošanu, kā arī par pierādīšanas nastu un standartu.

[9.1] Pirmkārt, attiecībā uz minētā panta iztulkošanu Senāts jau agrāk ir norādījis, ka Konkurences likuma 21.pants redakcijā, kas bija spēkā līdz 2016.gada 14.jūnijam, pēc būtības paredzēja Civillikuma noteikumiem analogisku zaudējumu atlīdzināšanas regulējumu (sk. *Senāta 2019.gada 9.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-94/2019, ECLI:LV:AT:2019:0409.C40128313.2.S, 8.2.punktu, 2022.gada 28.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-46/2022, ECLI:LV:AT:2022:1228.C29548817.19.S, 13.2.punktu*).

Proti, Konkurences likuma 21.panta pirmajā teikumā noteiktais, ka persona, kura ir cietusi zaudējumus šā likuma pārkāpuma dēļ, ir tiesīga prasīt no pārkāpēja zaudējumu atlīdzību, ir pēc būtības analogiska Civillikuma 1779.panta normai par to, ka katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis. Izskatot prasību par karteļa nodarītu zaudējumu atlīdzināšanu, ir piemērojamas arī citas Civillikuma Saistību tiesību daļas astotās nodaļas „Zaudējumi un to atlīdzība” vispārīgās normas, ja vien attiecībā uz karteļa nodarītu zaudējumu atlīdzināšanu nav speciālo normu.

Līdz ar to kasācijas sūdzībā pareizi norādīts, ka atbilstoši tiesību doktrīnai un tiesu praksei zaudējumu atlīdzināšanai ir jākonstatē trīs priekšnoteikumi: prettiesiska rīcība, radītie zaudējumi (zaudējumu esība un to apmērs) un cēloņsakarība starp prettiesisko rīcību un zaudējumiem. Proti, viens no zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumiem ir tas, ka prasītājs ir cietis zaudējumus.

Savukārt Konkurences likuma 21.panta otrais teikums par to, ka pēc prasītāja lūguma tiesa var noteikt zaudējumu atlīdzības apmēru pēc saviem ieskatiem, neatceļ iepriekšminētos trīs priekšnoteikumus, bet gan tikai atļauj tiesai noteikt aptuvenu zaudējumu apmēru tad, ja precīzu zaudējumu apmēru nav iespējams noteikt vai ir pārmērīgi grūti noteikt.

Šī norma piemērojama, ņemot vērā, ka zaudējumu atlīdzībai ir jākompensē nodarītais kaitējums tad, ja tāds ar prettiesisko darbību patiešām nodarīts, un tādā apmērā, kādā tas nodarīts. Direktīvā 2014/104 ir uzsvērts, ka pilnīgs atlīdzinājums nozīmē, ka personai, kurai nodarīts kaitējums, tiek nodrošināts tāds stāvoklis, kādā tā būtu bijusi, ja konkurences tiesību aktu pārkāpums nebūtu izdarīts, un pilnīgs atlīdzinājums saskaņā ar šo direktīvu nedrīkst novest pie pārmērīgi lielas kompensācijas (*overcompensation* – angļu val.) (sk. *Direktīvas 2014/104 13.apsvēruma pēdējo teikumu, 3.panta 2. un 3.punktu, 12.panta 1. un 2.punktu*).

[9.2] Otrkārt, Senāts norāda, ka apstākļi, prasītājs prasības pieteikumā nav lūdzis atlīdzību noteikt pēc tiesas ieskata saskaņā ar Konkurences likuma 21.panta otro teikumu, neliedz tiesai to darīt, ja tiesa konstatē, ka prasītājam nav izdevies pierādīt precīzu zaudējumu apmēru atbilstoši Konkurences likuma 21.panta pirmajam teikumam.

Konkurences likuma 21.panta otrajā teikumā lietotie vārdi „pēc prasītāja lūguma” nav iztulkojami tādējādi, ka tie ierobežotu tiesu šīs metodes piemērošanā, bet gan ir saprotami tādējādi, ka prasītājs, jau ceļot prasību, var secināt, ka matemātiski precīzu zaudējumu apmēru atbilstoši Konkurences likuma 21.panta pirmajam teikumam viņš nespēs pierādīt, un tādēļ var uzreiz lūgt tiesu zaudējumu apmēru noteikt pēc tiesas ieskata atbilstoši Konkurences likuma 21.panta otrajam teikumam. Taču arī tad, ja prasītājs mēģina pierādīt zaudējumu precīzu apmēru, bet tas tiesvedības gaitā neizdodas, tiesa nosaka zaudējumu aptuvenu apmēru.

Minētais pēc būtības izriet arī no Senāta praksē agrāk sniegtā skaidrojuma, ka Konkurences likuma 21.panta normā (redakcijā līdz 2016.gada 14.jūnijam) ietverts zaudējumu kompensēšanas mehānisms divos soļos – ja cietušajai personai neizdodas atrauto peļņu pierādīt līdz tiesisku pierādījumu patīcamības pakāpei, tiesa ir tiesīga spert nākamo soli un atlīdzinājumu noteikt, balstoties uz taisnības atziņu un vispārīgajiem tiesību principiem (sk. *Senāta 2019.gada 9.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-94/2019*, [ECLI:LV:AT:2019:0409.C40128313.2.S](#), 8.3.punktu, *2025.gada 16.oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-73/2025*, [ECLI:LV:AT:2025:1016.C75008023.8.S](#), 6.2.3.punktu).

Līdz ar to nav pareizs kasācijas sūdzības arguments, ka tiesa neesot ievērojusi prasījuma robežas tādēļ, ka prasītāja neesot lūgusi tiesai noteikt zaudējumu apmēru pēc tiesas ieskata.

Tāpat nav pareizs kasācijas sūdzības arguments par to, ka tiesa nevarēja pamatot spriedumu ar Senāta 2019.gada 9.aprīļa spriedumu lietā Nr. SKC-94/2019, jo tajā esot risināts jautājums par atrauto peļņu. Lai gan par vispārīgi pareizu atzīstams kasācijas sūdzībā norādītais, ka izskatāmajā lietā ir runa par faktiskajiem zaudējumiem, nevis atrauto peļņu, tomēr spriedumā lietā Nr. SKC-94/2019 sniegtais Konkurences likuma 21.panta (redakcijā līdz 2016.gada 14.jūnijam) iztulkojums ir vienlīdz attiecināms uz abiem zaudējumu veidiem.

[9.3] Savukārt attiecībā uz pierādīšanas nastu un pierādīšanas standartu Senāts norāda turpmākos apsvērumus.

[9.3.1] Attiecībā uz LESD 101.panta pārkāpumu Eiropas Savienības Tiesa ir izskaidrojusi, ka ikviens var prasīt atlīdzību par zaudējumiem, ja pastāv cēloņsakarība starp attiecīgajiem zaudējumiem un aizliegtu vienošanos vai darbību, kas aizliegta LESD 101.pantā (sk. *Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 14.marta sprieduma lietā „Skanska Industrial Solutions u. c.”*, C-724/17, [ECLI:EU:C:2019:204](#), 26.punktu). Nepastāvot Eiropas Savienības tiesiskajam regulējumam attiecīgajā jomā, katras dalībvalsts tiesību sistēmā ir jānosaka noteikumi, ar kādiem īstenot tiesības pieprasīt atlīdzību par zaudējumiem, kas radušies ar LESD 101.pantu aizliegtas vienošanās vai darbības dēļ, ar nosacījumu, ka tiek ievēroti līdzvērtības un efektivitātes principi (sk. *turpat*, 27.punktu).

Proti, dalībvalsts procesuālie noteikumi, no vienas puses, nedrīkst būt mazāk labvēlīgi par tiem, kas attiecas uz līdzīgām iekšēja rakstura prasībām, (līdzvērtības princips) un, no otras puses, tie nedrīkst padarīt praktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu to tiesību īstenošanu, kas izriet no Kopienų [respektīvi, Eiropas Savienības] tiesību sistēmas (efektivitātes princips) (sk. *Eiropas Savienības Tiesas 2006.gada 13.jūlija sprieduma apvienotajās lietās „Manfredi”*, no C-295/04 līdz C-298/04, [ECLI:EU:C:2006:461](#), 71.–72.punktu).

Kaitējuma apmēra noteikšanā, ciktāl šajā jomā nav Eiropas Savienības tiesību noteikumu, dalībvalstu tiesību normas ir tās, kuras nosaka attiecīgo pierādījumu standartu un nepieciešamo precizitātes pakāpi, lai pierādītu nodarītā kaitējuma apmēru. Valsts tiesību normas paredz arī pierādīšanas nastu un attiecīgo pienākumu noteikšanu pusēm saistībā ar faktu iesniegšanu tiesā (sk. *Komisijas paziņojuma par kaitējuma apmēra noteikšanu zaudējumu atlīdzināšanas prasībās saistībā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. un 102.panta pārkāpumiem 8.punktu*, [2013/C 167/07](#), 13.06.2013. Pieejams: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:52013XC0613\(04\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:52013XC0613(04))).

No minētā izriet, ka jautājumi par pierādīšanu, tostarp pierādīšanas nastas sadalījumu un pierādīšanas standartu, zaudējumu atlīdzības prasībās, kas izriet no Līguma par Eiropas Savienības darbību 101.panta pārkāpuma, ir nacionālo procesuālo tiesību jautājums, tomēr ir jāņem vērā Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā nostiprinātā prasība ievērot līdzvērtības un efektivitātes principus.

Lai gan minētais attiecas uz nacionālajām tiesību normām, ar kurām īstenot Eiropas Savienības tiesības, tomēr, tā kā Latvijas likumdevējs gan Konkurences likumā, gan Civilprocesa likumā ir paredzējis vienas un tās pašas procesuālo tiesību normas gan Konkurences likuma 11.panta pārkāpumu gadījumiem, gan LESD 101.panta pārkāpumu gadījumiem, tad Latvijas nacionālajām procesuālajām normām attiecībā uz karteļu radītajiem zaudējumiem jebkurā gadījumā ir jāatbilst efektivitātes principam.

[9.3.2] Attiecībā uz efektivitātes principa izpausmēm Eiropas Savienības Tiesa ir skaidrojusi, ka Eiropas Savienības likumdevējs Direktīvas 2014/104 14., 15., 46. un 47.apsvērumā uzsvēris prasītāja un atbildētāja rīcībā esošās informācijas asimetriju šīs direktīvas aptverto veidu prasībās, ņemot vērā minētās direktīvas 14.apsvērumā

teikto, ka „pierādījumi, kas ir vajadzīgi, lai pierādītu zaudējumu atlīdzināšanas prasījumu, bieži vien ir tikai un vienīgi pretējās puses vai trešo personu rīcībā un prasītājiem nav zināmi vai nav pieejami pietiekamā apmērā”. Tādēļ likumdevējs ir noteicis dalībvalstīm pienākumu paredzēt pasākumus, kas prasītājam ļautu novērst šo asimetriju. Tālab Direktīva 2014/104, pirmkārt, šīm valstīm noteic pienākumu apveltīt prasītāju ar tiesībām lūgt valstu tiesām – pakārtoti zināmiem nosacījumiem – saskaņā ar šīs direktīvas 5.pantu izprasīt atbildētāja vai trešās personas rīcībā esošos pierādījumus, kuriem ir nozīme lietā. Otrkārt, šī direktīva minētajām valstīm noteic pienākumu – pakārtoti zināmiem nosacījumiem – ļaut šīm tiesām gadījumā, ja kaitējuma apmēru precīzi noteikt praktiski nav iespējams vai arī ir pārmērīgi grūti, saskaņā ar šīs direktīvas 17.panta 1.punktu veikt šā kaitējuma apmēra aplēses (sk. *Eiropas Savienības Tiesas 2023.gada 16.februāra sprieduma lietā „Tráficos Manuel Ferrer”, C-312/21, [ECLI:EU:C:2023:99](#), 43.-44.punktu*).

Senāts turpmāk norādītā pamatojuma dēļ secina, ka minētās efektivitātes principa izpausmes jau ir nostiprinātas Latvijas procesuālajās tiesību normās un ir piemērojamas izskatāmajā lietā.

[9.3.2.1] Proti, pirmkārt, Direktīvas 2014/104 5. un 6.pants noteic dalībvalstu pienākumu nodrošināt, ka tiesas, ievērojot noteiktus nosacījumus, pēc pušu pamatota lūguma var izprasīt būtiskus pierādījumus no pusēm un trešajām personām, kā arī no konkurences iestādes lietas materiāliem.

Šīs Direktīvas normas ir transponētas Civilprocesa likuma 250.⁶⁶pantā.

Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka Direktīvas 2014/104 5.pants un 6.pants neietilpst šīs Direktīvas materiāltiesisko noteikumu skaitā tās 22.panta 1.punkta izpratnē un ka līdz ar to tie ir daļa no citām minētās direktīvas 22.panta 2.punktā minētajām tiesību normām, kas šajā gadījumā ir procesuālo tiesību normas (sk. *Eiropas Savienības Tiesas 2023.gada 12.janvāra sprieduma lietā „RegioJet”, C-57/21, [ECLI:EU:C:2023:6](#), 44.punktu*).

Izskatāmā prasība ir celta 2022.gada 20.septembrī, līdz ar to Civilprocesa likuma 250.⁶⁶pants izskatāmajā lietā ir piemērojams.

[9.3.2.2] Otrkārt, Direktīvas 2014/104 17.panta 1.punkts noteic, ka dalībvalstis nodrošina, ka nedz kaitējuma apmēra noteikšanai nepieciešamais pierādīšanas pienākums [nasta], nedz pierādīšanas standarts nepadara tiesību uz zaudējumu atlīdzināšanu īstenošanu praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtinātu. Dalībvalstis nodrošina, ka valstu tiesām ir tiesības saskaņā ar valsts procedūrām novērtēt kaitējuma apmēru, ja ir konstatēts, ka prasītājam ir nodarīts kaitējums, bet praktiski nav iespējams vai ir pārmērīgi grūti precīzi noteikt kaitējuma apmēru, balstoties uz pieejamajiem pierādījumiem.

Šī Direktīvas norma ir transponēta Konkurences likuma 21.panta pirmās daļas otrajā teikumā, kas paredz: ja konkurences tiesību pārkāpuma radīto zaudējumu apmēru praktiski nav iespējams noteikt vai ir pārmērīgi grūti precīzi noteikt, tiesa nosaka zaudējumu apmēru, pamatojoties uz lietā esošajiem pierādījumiem.

Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka Direktīvas 2014/104 17.panta 1.punkts ir procesuāls noteikums šīs Direktīvas 22.panta 2.punkta izpratnē un ka tā piemērošanas laikā jomā ietilpst zaudējumu atlīdzināšanas prasība, kas, lai gan attiecas uz konkurences tiesību pārkāpumu, kurš ir beidzies pirms minētās Direktīvas stāšanās spēkā, ir celta pēc 2014.gada 26.decembra un pēc valsts tiesību normu, ar kurām tā ir transponēta, stāšanās spēkā (sk. *Eiropas Savienības tiesas 2022.gada 22.jūnija sprieduma lietā „Volvo un DAF Trucks”, C-267/20, [ECLI:EU:C:2022:494](#), 89.punktu*).

Izskatāmā prasība ir celta 2022.gada 16.septembrī, līdz ar to Konkurences likuma 21.panta pirmās daļas 2.teikums, kas ir spēkā kopš 2017.gada 1.novembra, kā procesuālo tiesību norma izskatāmajā lietā ir piemērojams.

[9.3.3] Ievērojot minēto, šajā lietā Konkurences likuma 21.pantā redakcijā, kas bija spēkā līdz 2016.gada 14.jūnijam, ietvertās materiālo tiesību normas ir piemērojamas, ievērojot pašreiz spēkā esošajā Konkurences likuma 21.panta pirmās daļas otrajā teikumā ietvērto procesuālo tiesību normu, kā arī Civilprocesa likumā ietvertās

procesuālo tiesību normas, ciktāl tās nav pretrunā Konkurences likuma 21.panta pirmās daļas otrajā teikumā ietvertajai speciālajai procesuālo tiesību normai.

[9.4] Senāts atzīst, ka apgabaltiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likumā un Konkurences likuma 21.panta pirmās daļas otrajā teikumā ietvertās procesuālo tiesību normas attiecībā uz pierādīšanu un līdz ar to arī nepareizi piemērojusi Konkurences likuma 21.pantu.

[9.4.1] Civilprocesa likuma 93.panta pirmās daļas otrais teikums paredz, ka prasītājam jāpierāda savu prasījumu pamatotība. Atbilstoši Civilprocesa likuma 93.panta otrās daļas pirmajam teikumam pierādījumus iesniedz pašas puses.

Tātad šajās normās ietverts vispārīgais noteikums, ka pierādīšanas nasta ir prasītājam.

Nedz Konkurences likuma 21.panta pirmās daļas otrais teikums, nedz kāda cita lietā piemērojama tiesību norma neatbrīvo prasītāju no pierādīšanas nastas ne attiecībā uz zaudējumu esības faktu, ne uz zaudējumu apmēru.

Līdz ar to ir pamatots kasācijas sūdzības arguments, ka prasītājam AS „Latvijas valsts meži” bija jāpierāda zaudējumu esība un apmērs.

[9.4.2] Likums paredz izņēmumu vienīgi attiecībā uz pierādīšanas standartu, proti, attiecībā uz to, vai zaudējumu apmērs ir nosakāms precīzs, izmantojot matemātiski precīzus aprēķinus, vai aptuvens, izmantojot pēc iespējas tuvākās aplēses.

Proti, Konkurences likuma 21.panta pirmās daļas otrais teikums noteic, ka, ja konkurences tiesību pārkāpuma radīto zaudējumu apmēru praktiski nav iespējams noteikt vai ir pārmērīgi grūti precīzi noteikt, tiesa nosaka zaudējumu apmēru, pamatojoties uz lietā esošajiem pierādījumiem.

Šī kaitējuma (tostarp zaudējumu) apmēra aprēķināšanas metode ārvalstu tiesību literatūrā un tiesu praksē (radusies Apvienotajā Karalistē) pazīstama kā t. s. „platā cirvja metode” („*broad axe*” – angļu val.), kas nozīmē pragmatisku, aplēsēs balstītu metodi, kuru tiesa var izmantot kaitējuma apmēra kalkulācijai, kad precīzus skaitļus ir neiespējami vai pārāk nelietderīgi noskaidrot. Tādējādi tiesa var izvairīties no strīdiem par matemātisku precizitāti un taisīt motivētu spriedumu uz pierādījumu un lietas apstākļu pamata, izmantojot veselo saprātu un plašu aplēsi (sal., piemēram, *Apvienotās Karalistes Augstākās tiesas 2020.gada 11.decembra sprieduma „Mastercard Incorporated & Ors v Merricks”, 51.paragrāfs. Pieejams: <https://www.bailii.org/uk/cases/UKSC/2020/51.html>; Brown Alaistar. The Broad Axe Falls – Granville v. LG. 20.03.2024. Pieejams: <https://www.arnoldporter.com/en/perspectives/advisories/2024/03/the-broad-axe-falls-granville-v-lg>; CAT uses broad axe to quantify Trucks Overcharge. BCLP, 24.05.2023. Pieejams: <https://www.bclplaw.com/en-US/events-insights-news/cat-uses-broad-axe-to-quantify-trucks-overcharge.html>).*

Senāts uzsver, ka arī šādā gadījumā aptuveno aplēšu pamatā ir nevis lietas materiālos nebalstīti vispārīgi pieņēmumi, bet gan ar konkrēto pārkāpumu saistīti konkrēti apstākļi un uz konkrēto pārkāpumu attiecināmi un izskatāmāji lietā iesniegti un pārbaudīti pierādījumi.

[9.4.3] Lai arī neatsaucoties uz pašreiz spēkā esošo Konkurences likuma 21.panta pirmās daļas otro teikumu, kas *expressis verbis* norāda uz lietā esošajiem pierādījumiem kā pamatu konkurences tiesību pārkāpuma radīto zaudējumu apmēra aplēsēm gadījumos, kad zaudējumu precīzu apmēru nav iespējams vai ir pārmērīgi grūti noteikt, Senāts šādu Konkurences likuma 21.panta redakcijā, kas bija spēkā līdz 2016.gada 14.jūnijam, iztulkojumu ir sniedzis arī agrāk.

Proti, Senāts konkurences tiesību pārkāpuma lietā, kas gan nebija karteļa aizlieguma pārkāpums, ir izskaidrojis, ka Konkurences likuma 21.panta pirmās daļas otrais teikums redakcijā, kas bija spēkā no 2016.gada 15.jūnija līdz 2017.gada 31.oktobrim, (analogi Konkurences likuma 21.panta otrais teikums redakcijā, kas bija spēkā līdz 2016.gada 14.jūnijam) nav iztulkojams tādējādi, ka zaudējumu atlīdzības apmērs nosakāms bez jebkāda pamatojuma, nesaistīti ar lietā iesniegtajiem vai saprātīgi iesniedzamajiem pierādījumiem un nodibinātajiem apstākļiem. Šāds izņēmums paredzēts gadījumiem, kad prasītājs ir izdarījis visu saprātīgi iespējamo, lai pierādītu

viņam nodarīto zaudējumu apmēru, tomēr precīzu zaudējumu apmēru ir neiespējami vai pārmērīgi grūti noteikt, tādēļ viņš ir lūdzis tiesu noteikt zaudējumu atlīdzības apmēru pēc tiesas ieskata (sk. *Senāta 2022.gada 28.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-46/2022*, [ECLI:LV:AT:2022:1228.C29548817.19.S](#), 13.2.punktu).

Senāts turpmākajā judikatūrā ir atzinis, ka šīs atziņas ir attiecināmas arī uz karteļu lietām, proti, lietām, kurās prasīta zaudējumu atlīdzība sakarā ar Konkurences likuma 11.pantā noteiktā vienošanās aizlieguma pārkāpumu (sk. *Senāta 2025.gada 16.oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-73/2025*, [ECLI:LV:AT:2025:1016.C75008023.8.S](#), 6.2.2.punktu).

Lai arī prasībā par tādu zaudējumu, kas radīti ar Konkurences likuma normu pārkāpumu, atlīdzināšanu ir pieļaujams pazemināts pierādīšanas standarts, minētais nav iztulkojams tādējādi, ka zaudējumu atlīdzības apmērs nosakāms bez jebkāda pamatojuma, nesaistīti ar lietā iesniegtajiem vai saprātīgi iesniedzamajiem pierādījumiem un nodibinātajiem lietas apstākļiem (sk. *turpat*, 6.2.3.punktu).

Tiesai jāpārlicinās, vai un kādus pierādījumus prasītāja saprātīgi varēja iesniegt un kādus tā iesniegusi celtās prasības pamatošanai, kā arī jāsniedz tiem pienācīgs novērtējums. Tikai konstatējot šādu pierādījumu iesniegšanas neiespējamību, tiesa var pieļaut pazeminātu pierādīšanas standartu, rūpīgi izvērtējot prasības pamatā minētos objektīvos apstākļus, kas liedz prasītājai iesniegt pierādījumus par nodarīto zaudējumu precīzu apmēru. Vienīgi pēc šādu procesuālo darbību izdarīšanas tiesai ir tiesības jautājumu par konkurences tiesību pārkāpuma rezultātā nodarīto zaudējumu apmēru izlemt pēc sava ieskata, taču arī tas darāms uz lietā iesniegto pierādījumu un nodibināto apstākļu pamata (sk. *turpat*, 6.3.punktu).

[9.4.4] Senāts piekrīt kasācijas sūdzības iesniedzējai, ka apgabaltiesa uzskatu par zaudējumu esību un apmēru nav pamatojusi ar lietā iesniegtiem un pārbaudītiem pierādījumiem un nav apsvērusi konkrētās lietas apstākļus un atbildētājas argumentus.

Atbildētāja visā tiesvedības gaitā ir pamatojusi, kāpēc prasītājai konkrētajā situācijā nevar būt radušies zaudējumi, bet, tieši pretēji, prasītāja ir guvusi finansiālu labumu, jo atbildētāja SIA „Amils” un SIA „Oga G” piedāvāja zemāko cenu no visiem iepirkuma pretendentiem. Lai arī ar Konkurences padomes 2015.gada 14.jūnija lēmumu atzīts, ka starp atbildētāju SIA „Amils” un SIA „Oga G” pastāvēja karteļa vienošanās, AS „Latvijas valsts meži” līdz pat 2017.gada 30.septembrim turpināja noslēgtā pirkuma līguma izpildi un saņēma atbildētājas SIA „Amils” sniegtos pakalpojumus, jo acīmredzami bija ieinteresēta iespējā par pakalpojumiem maksāt zemāko – sev izdevīgāko – cenu.

Apgabaltiesa spriedumā šos atbildētājas argumentus, lai gan tie bija izteikti apelācijas sūdzībā, vispār nav vērtējusi.

Senāts ir daudzkārt norādījis, ka apelācijas instances tiesai, piemērojot Civilprocesa likuma 432.panta piektās daļas normas par pievienošanos pirmās instances tiesas sprieduma motīviem, ir pienākums sniegt atbildes uz būtiskiem apelācijas sūdzības argumentiem, kā arī norādīt pamatojumu, ja sūdzības argumenti tiek noraidīti (sk., piemēram, *Senāta 2014.gada 6.februāra sprieduma lietā Nr. SKC-109/2014*, C04225008, 2018.gada 29.jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-161/2018, [ECLI:LV:AT:2018:0629.C40077715.1.S](#), 9.4.punktu, 2020.gada 6.februāra sprieduma lietā Nr. SKC-96/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0206.C32247717.10.S](#), 10.2.punktu).

Tā vietā, lai noskaidrotu, kādi lietas apstākļi un pierādījumi apliecina, ka prasītājai par tai nepieciešamajiem pakalpojumiem bija ticama iespēja saņemt vēl zemāku cenu, un kāda šī cena varēja būt, apelācijas instances tiesa atsaukusies uz Konkurences padomes lēmumu. Taču, kā kasācijas sūdzības iesniedzēja pamatoti norādījusi, Konkurences padomes lēmumā ietvertais izteikums, ka patiesas konkurences rezultātā piedāvājuma saturs un jo īpaši finanšu piedāvājumi varēja būt atšķirīgi, ir formulēts pieļāvuma formā. Arī tiesas secinājums, ka atbildētājas pieļautajam pārkāpumam esot bijusi negatīva ietekme uz pakalpojuma cenu, ir tikai tiesas pieņēmums, kas nav balstīts lietas apstākļu un jebkādu pierādījumu analizē.

Tāpat zaudējumu apmēru apgabaltiesa noteikusi neatbilstoši kārtībai, kādu Senāts izskaidrojis šī sprieduma iepriekšējos punktos. Lai gan tiesa formāli atzinusi, ka Konkurences likuma 21.panta trešajā daļā noteiktā kaitējuma prezumpcija un cenas 10 procentu paaugstinājuma prezumpcija izskatāmajā lietā nav piemērojama,

tomēr pēc būtības to ir piemērojusi, jo 10 procentu zaudējumu apmēru pamatojusi ar pieņēmumu, nevis ar apstākļiem un pierādījumiem lietā.

Tas, ka vispārīgos, ar konkrēto lietu nesaistītos pētījumos norādīts uz uzcenojumiem, kādi vispārīgi var būt konkurences pārkāpumu lietās, tostarp vidējiem uzcenojumiem, pats par sevi neko neliecina par konkrēto lietu.

[9.4.5] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka secinājumu par zaudējumu esību un apmēru apgabaltiesa izdarījusi, pārkāpjot pašreiz spēkā esošajā Konkurences likuma 21.panta pirmās daļas otrajā teikumā ietverto procesuālo tiesību normu par pierādīšanas standartu un Civilprocesa likuma 93.panta pirmās daļas noteikumus par pierādīšanas nastu, 190.panta un 193.panta piektās daļas prasības par sprieduma pamatošanu, kā rezultātā nepareizi piemērojusi Konkurences likuma 21.pantu redakcijā, kas bija spēkā līdz 2016.gada 14.jūnijam.

[10] Iepriekš izklāstīto argumentu kopums Senāta ieskatā ļauj secināt, ka konstatētie trūkumi materiālo tiesību normu piemērošanā un procesuālie pārkāpumi vērtējami kā tādi, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas. Tas dod pamatu sprieduma atcelšanai.

[11] Atceļot spriedumu, saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu SIA „Amils” atmaksājama par kasācijas sūdzību samaksātā drošības nauda 300euro.

Rezolutīvā daļa

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu un 475.pantu, Senāts

nosprieda

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2024.gada 5.jūnija spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesai;

atmaksāt SIA „Amils” drošības naudu 300euro (trīs simti euro).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore Z. Pētersone

Senators K. Balodis

Senators G. Ungurs